

γιάννης αντάμης

σαν το χασαπόσκυλο

οποσπάσματα (από τις βρυξέλλες)

Γιάννης Αντάμης

**Σαν το Χασαπόσκυλο,
Αποσπάσματα από τις Βρυξέλλες**

Μακέτα εξωφύλλου: Πέτρος Μπουλούμπασης

Σελιδοποίηση, τεχνική υποστήριξη: Μάριος Αρσενίου

Dreamtigers 2013

www.yannisadamis.com

Ήταν ανέκαθεν έθιμο της οικογένειάς μου, και με τον καιρό είχε γίνει σχεδόν άγραφος νόμος, ο πρωτότοκος γιος να έχει ελεύθερη είσοδο, έξοδο και επιστροφή από ξένες χώρες πριν από το γάμο του –όχι τόσο για την προσωπική του βελτίωση με την άσκηση και συχνή αλλαγή αέρα- μα απλώς για την τέρψη τη φαντασίας του και για να μπορεί να καυχιέται ότι ταξίδεψε στο εξωτερικό – tantum valet, έλεγε ο πατέρας μου, quantum sonat.

Laurence Sterne, «Η Ζωή και οι Απόψεις του Τρίστραμ Σάντι, Κυρίου από Σόι», Gutenberg 1992 (μετάφραση Έφη Καλλιφατίδη)

***διευκρινήσεις**

Το βιβλίο αυτό –όπως, αν θυμάστε, και το «Ανακάλυψε Περιπλανώμενος» (Dreamtigers, Αύγουστος 2012)- γράφτηκε κατά παραγγελία. Βέβαια, κατά κάποιον τρόπο, όλα τα βιβλία κατά παραγγελία γράφονται. Μόνο που συνήθως είτε οι ιδιότητες του παραγγελιοδότη και του παραγγελιολήπτη συμπίπτουν στο ίδιο πρόσωπο είτε κάποιος από τους δύο (ή και οι δύο) στο τέλος μοιραία λησμονούν τους όρους της εν λόγω σύμβασης παραγγελίας τους.

Εν πάση περιπτώσει, το βιβλίο αυτό γράφτηκε κατά παραγγελία. Η αόρατος αρχή, αυτή που γνέθει και κινεί τα νήματα πίσω από τις «Εκδόσεις Dreamtigers», μου ζήτησε να γράψω έναν ταξιδιωτικό οδηγό (ή κάτι τέτοιο) για την ευρωπαϊκή πρωτεύουσα –πλην Αθηνών, φυσικά- που έχω επισκεφτεί τις περισσότερες φορές και στην οποία έχω «περάσει» το μεγαλύτερο συνολικά διάστημα της συναρπαστικά αδιάφορης αλλοδαπής ζωής μου.

Εξυπακούεται ότι το υποκειμενικό κριτήριο του συντάκτη αυτού του βιβλίου/οδηγού ευθύνεται για όλες τις -ευχάριστες ελπίζω- περιπέτειες, στις οποίες είναι πιθανό να υποβληθούν οι αναγνώστες του, που θα θελήσουν να ακολουθήσουν κατά γράμμα τις προτάσεις και τις προτροπές του. Άλλωστε στην πραγματικότητα, δεν πρόκειται παρά για μια ακόμα συλλογή προσωπικών ταξιδιωτικών εντυπώσεων, με ό,τι αυτό συνεπάγεται - έτσι έχουν τα πράγματα, γιατί έτσι τα είδα, γιατί έτσι θέλησα να τα δω.

Γνωρίζω καλά πως έχω παραλείψει να αναφερθώ σε ένα σημαντικό κομμάτι των Βρυξελλών, όπως έκανα και με τη Μαδρίτη προ εξαμήνου, πως έχω αδικήσει πολλές από τις όψεις τους και πως έχω υπερτιμήσει κάποιες άλλες. Σας διαβεβαιώνω πάντως, πως ό,τι είδα, άκουσα, γεύτηκα, όλα όσα έζησα ή ονειρεύτηκα σε αυτήν την πόλη, τα κατέγραψα, έστω αποσπασματικά. Και όλα τα άλλα, που είτε δεν τα γνώρισα καλά είτε αυτά με απωθήσανε, απέφυγα και πάλι συγγραφικά να τα αγγίξω.

Όχι πως δε μπήκα συχνά στον πειρασμό, αλλά κρατήθηκα για μια άλλη φορά, για τότε που επιτέλους θα καταπιαστώ να γράψω κάτι για κάποια πόλη που δεν έχω ποτέ επισκεφτεί ή ακόμα καλύτερα για κάποια πόλη που στ' αλήθεια δεν υπάρχει.

Τέλος, θα ήθελα να αναφερθώ σε αυτό που στα νομικά ονομάζεται «κρίσιμος χρόνος». Αναρωτιέμαι πως θα ήταν άραγε αυτό το βιβλίο, αν δοκίμαζα να το γράψω το καλοκαίρι του 2010 ή στις αρχές του 2011, μετά τις τότε πολυήμερες διαμονές μου στη βελγική πρωτεύουσα. Θυμάμαι με πόσο πολύ διαφορετικές, σε σχέση με αυτήν την τελευταία μου επίσκεψη, σκέψεις, εμμονές και συναισθήματα είχα πάει (και είχα γυρίσει) τότε και καταλήγω στο συμπέρασμα πως στο βιβλίο αυτό θα βρείτε τις τρέχουσες Βρυξέλλες μου. Και μεταξύ μας, αυτές είναι που προτιμάω τελικά, ίσως γιατί ο τρέχων μου εαυτός είναι, από όλους όσους προηγήθηκαν, αυτός που πιο πολύ επίσης εκτιμάω. Έτσι λοιπόν, όπως αγάπησα τον «κρίσιμο χρόνο» της συγγραφής αυτού του οδηγού, ελπίζω και εσείς να απολαύσετε το χρόνο σας ή τουλάχιστον να μην κλάψετε για αυτόν, είτε διαβάζοντάς με εκ του ασφαλούς είτε εκ του σύνεγγυς ακολουθώντας με.

(εισαγωγή/εξαγωγή)

Το ξέρατε πως δε θα ερχόμουν μόνος μου.
Το ξέρατε πως η παρέα μου τα γούστα σας πληγώνει.
Το ξέρατε πως θα αδειάσω τα μπουκάλια σας.
Το ξέρατε πως το τραπέζι θα τσακίσω.
Το ξέρατε πως θα έκαναν παράπονα οι γείτονες.
Το ξέρατε πως κάποτε θα έφταναν οι μπάτσοι.
Το ξέρατε πως θα ριχνόμουν στις γυναίκες σας.
Το ξέρατε πως όλων σας θα έσπαγα τα μούτρα.

Εσείς με προσκαλέσατε.
Δεν ήρθα από μόνος μου.

(ποίημα αγνώστου βανδαλιστή δημιουργού, χαραγμένο στα γαλλικά επί της απαστράπτουσας επιφάνειας ανιστορικού μνημείου, εκ των ευρισκομένων περί την Place du Grand Sablon, μεταφρασμένο εκ παραδρομής και μετεγγραμμένο εξ αποκαλύψεως)

01. Jeu de Balle

Στις Marolles, την παλιά γειτονιά των Βρυξελλών, βρίσκεται μια από τις πιο όμορφες πλατείες της πόλης. Η Place du Jeu de Balle («του παιχνιδιού της μπάλας»), που στα ολλανδικά λέγεται Vossenplein («των αλεπούδων» - και μόνο οι διαφορετικές ονομασίες που έχουν δώσει οι δυο κοινότητες στα τοπωνύμιά τους θα μπορούσε να σταθεί ως αφορμή για ιδιαίτερη μελέτη), φημίζεται κυρίως για την υπαίθρια αγορά της. Εδώ κάθε πρωί στήνεται το μεγάλο παζάρι των σαβουροπωλών, όπου μπορεί να βρει κανείς τα πιο απίθανα άχρηστα πράγματα και κυρίως να χαζέψει με τη μικροσυλλεκτική μανία των ανθρώπων.

Στη Rue Blaes/Blaestraat, που περνάει από το πάνω μέρος της πλατείας, και σε όλο σχεδόν το μήκος της, εναλλάσσονται τα φτηνιάρικα second hand μαγαζιά με τις ακριβές antiqueries. Στη παράλληλη Rue Haute/Hoogstraat θα βρείτε αρτίστικα καφέ και εστιατόρια, που εκτός από τα εκλεκτά τους εδέσματα, σερβίρουν και την αναπαλαιωμένη ατμόσφαιρα των Marolles. Εδώ βρίσκεται και το Nativitas, όπου αν είστε πιστοποιημένα άποροι/άνεργοι μπορείτε να φάτε με ένα (1) ευρώ. Τα «συντεχνιακά» ονόματα των κάθετων οδών μαρτυρούν πως κάποτε εδώ χτυπούσε η εμπορική καρδιά της πόλης. Από την κάτω πλευρά της Jeu de Balle ξεκινά η επικράτεια των Μαροκινών, οι οποίοι άλλωστε κυριαρχούν και στο καθημερινό παζάρι της πλατείας. Από τα λίγο-πολύ «καμένα» καφέ της γειτονιάς ξεχωρίζει το Chaff, με τα γενναία πιάτα του και το πανοπτικό terrasse του.

02. Sint-Gilles/Sint-Gillis

Μου είναι δύσκολο να μιλήσω για το Saint Gilles απαλλαγμένος από κάθε είδους προκατάληψη, αφού κατά κάποιο τρόπο το θεωρώ και γειτονιά μου. Διαμένοντας τα τελευταία χρόνια για σημαντικά μεγάλα διαστήματα στο σκοτεινό διαμέρισμα στο 153 της Rue Jourdan, συχνάζοντας στα καφέ του parvis και ψωνίζοντας από τα μαγαζιά του, έχω πλέον ενσωματώσει την όλη περιοχή στην προσωπική μου αναμνησιακή γεωγραφία.

Το Saint Gilles τα έχει όλα και συμφέρει. Ως μια γνήσια γειτονία «bobo» (bourgeois-bohème, κάτι σαν το «εναλλακτική» που θα λέγαμε εμείς), θα βρείτε εδώ καλλιτέχνες και δια βίου σπουδαστές που ζουν από τα κρατικά επιδόματα, απόγονους μεταναστών ανθρακωρύχων που έχουν ανοίξει έθνικ εστιατόρια και μπακάλικα και γενικά μια ανεπανάληπτη κοχλάζουσα ανθρωπογεωγραφία που μόνο τα μεγάλα αναδευτήρια –και όχι χωνευτήρια– της γηραιάς ηπείρου μας μπορούν να επιδείξουν. Από τα μαγαζιά του parvis (ο «περίβολος», ο πεζόδρομος δηλαδή που καταλήγει στην εκκλησία του Αγίου Gilles, βοήθειά μας) θα σας πρότεινα το Union για τα εμβληματικά λαζάνια του, το Maison du Peuple (πρώην γραφεία του Κομμουνιστικού Κόμματος) για την ατμόσφαιρά του και το Verschueren για τον καλό καφέ και για τις μπύρες του. Ο αρχιτεκτονοδίφης επισκέπτης –να το πούμε κι αυτό– θα απολαύσει αρκετά μνημεία της art nouveau κυρίως στις οδούς Vanderschrick, Africain και Félix Delhasse.

03. Gare de Midi/Zuidstation

Ίσως ο δεύτερος σημαντικότερος σιδηροδρομικός σταθμός στην ιστορία της ευρωπαϊκής μετανάστευσης μετά τον München Hauptbahnhof. Και μόνο αν κάνετε μια βόλτα στα γύρω στενά και ανακαλύψετε το πολύχρωμο μωσαϊκό από εθνικά καφενεία, κουρεία, ταβέρνες, πρακτορεία και εμπορικά, θα νιώσετε το δίχως άλλο τη συναισθηματική φόρτιση που εξακολουθεί να βαραίνει την όλη περιοχή. Σήμερα πια γύρω από το Midi υψώνονται μοντέρνα κτήρια – έδρες ιλλουστρασιόν επιχειρήσεων και από το σταθμό του ξεκινάει το καμάρι της ενωμένης Ευρώπης, το Eurostar, που συνδέει τις Βρυξέλλες με το Λονδίνο μέσα σε δυο ωρίτσες.

Κάθε Κυριακή γύρω από το Gare de Midi πραγματοποιείται το μεγαλύτερο παζάρι-λαϊκή αγορά-αυλή των θαυμάτων της πόλης, όπου μπορείτε να βρείτε σε εξευτελιστικές τιμές (ποιος ακριβώς είναι αυτός που εξευτελίζεται;) όλα τα αγαθά του πλανήτη. Θα σας πρότεινα, αν δείτε μια μεγάλη ουρά με χαμογελαστούς ανθρώπους, να στηθείτε από πίσω και εσείς υπομονετικά και να περιμένετε να δοκιμάσετε τις περίφημες αιγυπτιακές πίτες με μέλι, τυρί, ελιές και πιπεριές με συνοδεία αρωματικού τσαγιού. Και λίγο παρακάτω, στο ελληνικό περίπτερο του κυρίου Αγγελόπουλου, ρωτήστε να σας πούνε την τραγική ιστορία της εξαγωγής των εκλεκτών, αλλά ακόμα εξωφρενικά πανάκριβων, προϊόντων μας στις χώρες της Εσπερίας.

04. Victor Horta

Ο βαρόνος Horta δεν υπήρξε μόνο ο πατριάρχης της Art Nouveau, αλλά και ο άνθρωπος που συνέδεσε περισσότερο από κάθε άλλον το όνομά του με την αρχιτεκτονική κληρονομιά της πόλης του. Προσωπικά, θεωρώ την οικία της οικογένειας Horta (Musée Horta/Hortamuseum), στο 25 της Rue Américaine, (στάση Horta) ως ένα από τα ομορφότερα και διδακτικότερα αξιοθέατα των Βρυξελλών. Ωστόσο, μπορείτε να θαυμάσετε το έργο του, απλώς και μόνο χαζεύοντας τις προσόψεις ενός μεγάλου αριθμού από κατασκευές του, που σήμερα είτε στεγάζουν μουσεία και ιδρύματα (Palais des Beaux-Arts), είτε αποτελούν ιδιωτικές κατοικίες (Hôtel Solvay), είτε έχουν δημιουργηθεί εξ αρχής με μνημειακό αυτοσκοπό (Pavilion of the Human Passions).

Καλός-χρυσός όμως ο Horta, αλλά φυσικά δεν είναι ο μόνος εκπρόσωπος του εν λόγω ρεύματος στην βελγική πρωτεύουσα. Οι Βρυξέλλες είναι ο παράδεισος της Art Nouveau και έργα πολλών άλλων αρχιτεκτόνων και διακοσμητών, Βέλγων και μη (Henry Clemens Van de Velde, Paul Hankar, Jules Brunfaut, Gustave Strauven, Gustave Saintenoy κ.α.) μπορείτε να συναντήσετε σχεδόν σε όλες τις γειτονιές της. Θα ξεχώριζα το Old England στην Quartier Royal, την οικία Saint-Cyr στην ηρεμιστική πλατεία Ambiorix και το ιστορικό ξενοδοχείο Métropole, όπου μπορείτε να πιείτε τον καφέ σας στο ίδιο τραπέζι όπου κάποτε καθόταν ο Albert Einstein και να αναλογιστείτε πόσο σχετικά είναι όλα τελικά σε αυτόν τον μάταιο κόσμο.

05. Anderlecht

Το πιο διάσημο προάστιο των Βρυξελλών οφείλει τη φήμη του κυρίως στην ομώνυμη ποδοσφαιρική του ομάδα, η οποία από μόνη της εκφράζει ίσως το σύνολο των αντιθέσεων αυτής της πόλης και της χώρας: Το πλήρες όνομά της είναι Royal Sporting Club Anderlecht, αλλά κάποτε έφερε στη φανέλα της ένα περίεργο σύμβολο με ένα κεφαλαίο άλφα μέσα σε έναν κύκλο. Μολονότι καμάρι, υποτίθεται, της πρωτεύουσας, η συντριπτική πλειοψηφία των φιλάθλων της προέρχεται από άλλες πόλεις, οι οποίοι και πάλι αποτελούν μειονότητα, αν και υποστηρίζουν την διαπρεπέστερη βελγική ομάδα σε διεθνές τουλάχιστον επίπεδο. Όσον αφορά τις εθνικές «διαφορές» ανάμεσα σε Βαλλώνους και Φλαμανδούς, αυτές λύνονται στα ντέρμπυ της Standard Liège με τη Koninklijke Atletiek Associatie Gent.

Το Anderlecht είναι σήμερα μια αρμονικά παρηκμασμένη γειτονιά, κακόφημη και φασαριόζικη, με όμορφα εγκαταλειμμένα ή ερειπωμένα σπίτια, υπέροχους ομιλούντες τοίχους, μια τεράστια κρεαταγορά, γύρω από την οποία παίζεται όλο το «παιχνίδι» και πολλούς ευγενικούς ανθρώπους, που αν σε δουν να κοντοστέκεσαι σε καμιά γωνιά, θα σε ρωτήσουν σίγουρα, αν ψάχνεις ή ψάχνεσαι για κάτι. Γενικά, αν είστε από αυτούς που επισκέπτονται τις Βρυξέλλες για να δουν από κοντά την παπαριά του Manneken-Pis, μην πάτε καλύτερα προς τα εκεί και επίσης σταματήστε να διαβάζετε ετούτο το βιβλίο!

06. Tintin/Kuifje

Ο αφορισμός που λέει πως ο διασημότερος Βέλγος είναι χάρτινος ήρωας είναι μια σαχλαμάρα που συνηθίζουν να λένε όσοι νομίζουν πως ο Georges Simenon ή ο Jacques Brel δεν ήταν παρά Γάλλοι. Ωστόσο, αν υπάρχει κάποιος τομέας στον οποίο το Βέλγιο μπορεί να υπερηφανεύεται πως είναι στ' αλήθεια υπερδύναμη, αυτός είναι η τέχνη των κόμικ και των graphic novel. Δεν είναι μόνο ότι είναι Βέλγοι οι περισσότεροι από επιφανέστερους δημιουργούς της Ενάτης Τέχνης, αλλά επίσης πάρα πολλοί διαπρεπείς κομίστες από άλλες χώρες, της Ευρώπης κυρίως και της Λατινικής Αμερικής, σταδιοδρόμησαν σε εκδοτικούς οίκους των Βρυξελλών, όπως ο Casterman.

Στη βελγική πρωτεύουσα μπορούν, ακόμα και οι Έλληνες επισκέπτες, που συνηθίζουν να αποκαλούν συλλήβδην τα κόμικ «μίκι μάους» (ή «μικιμάου» οι παλιότεροι), να παρακολουθήσουν αυτήν την αδιαμφισβήτητη υπεροχή, είτε στις γιγαντιαίες αναπαραστάσεις των πιο γνωστών σελίδων τους στους τοίχους των σπιτιών, είτε στα αμέτρητα σχετικά καταστήματα, όπου μπορεί κανείς να βρει ακόμα και τους σπανιότερους τίτλους. Και σίγουρα δεν πρέπει με τίποτα να παραλείψετε να επισκεφτείτε το Centre Belge de la Bande Dessinée/Belgisch Stripcentrum, (στάση Gare Centrale) όπου θα δείτε από κοντά τα εργαστήρια, τα προσχέδια αλλά εικαστικές απεικονίσεις των έργων των μεγάλων Βέλγων δημιουργών (André Franquin, Hergé, Morris, Peyo, Willy Vandersteen κ.α.) ενώ η μπουτίκ του μουσείου θα σας βγάλει από τον κόπο να ψάχνετε για έξυπνα και φτηνά δώρα για τους φίλους σας.

*Από τις εκδόσεις Versant Sud κυκλοφορεί το «Bruxelles dans la BD, la BD dans Bruxelles» του Thibaut Vandorselaer, αναμφίβολα ο ευρηματικότερος τουριστικός οδηγός της πόλης, ο οποίος βασίζεται εξολοκλήρου στη σχετική κομικογραφία. Οι φανατικοί του είδους σίγουρα θα τον λατρεύετε.

07. ΕΟΚ και ΝΑΤΟ

Η δαιμονοποίηση των διεθνών οργανισμών, από τους οποίους η πτωχή πλην έντιμος πατρίδα μας είναι πολλαπλώς εξαρτημένη, συνήθως πάει παρέα με το γνωστό μαργαριτάρι ημιμάθειας, «οι Βρυξέλλες είναι μια πόλη γραφειοκρατών», και ως εκ τούτου μάλλον βαρετή και άχαρη. Το βιβλίο αυτό γράφεται για να καταρρίψει προφανώς αυτόν τον μύθο – όλα τα βιβλία λίγο-πολύ γράφονται για να καταρρίψουν ή να συντηρήσουν και στις καλύτερες των περιπτώσεων για να δημιουργήσουν εκ του μηδενός κάποιον μύθο. Αλλά για να δούμε τι παίζει με τον εν λόγω μύθο στην πραγματικότητα.

Οι Βρυξέλλες αποτελούν έδρα πολλών διεθνών και ευρωπαϊκών οργανισμών, διότι το ευνόησε η γεωγραφική και ιστορική θέση του Βελγίου ως χαραμάδας ανάμεσα στη Γαλλία και τη Γερμανία αφενός και το «continent» και τους Αγγλοσάξονες αφετέρου. Μεγάλο μέρος του εισαγόμενου καταρτισμένου προσωπικού απασχολείται μόνιμα ή περιστασιακά στις υπηρεσίες την Αγίας Ευρωπαϊκής μας Ένωσης και της Βορειοατλαντικής Ιεράς μας Συμμαχίας. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα, μεταξύ άλλων, τη δημιουργία γύρω από την Schumanplein/Rond-point Schuman της λεγόμενης Quartier Européen, όπου και κατοικοεδρεύουν όλα όσα εμείς οι παρίες της Παγκοσμιοποίησης αγαπάμε να μισούμε. Αν σας προκαλούνε αλλεργία όλα αυτά, ακολουθήστε τις επιλογές των υπολοίπων κεφαλαίων. Πιστέψτε με, σε κανένα από τα μέρη που σας προτείνω δεν πρόκειται να πέσετε πάνω στον Herman Van Rompuy.

08. Flagey

Πλάι στις δίδυμες λιμνούλες των Ixelles απλώνεται η συνοικία του Flagey, με την cool bauhaus αισθητική και τα φοιτητικά της στέκια. Η αρχιτεκτονική σχολή, που δεσπόζει πάνω στην ομώνυμη πλατεία, δίνει το ρυθμό στην όλη περιοχή τροφοδοτώντας διαρκώς τα μπαρ και τα καφέ με την εκλεκτότερη δυνατή πελατεία. Πέρα από την ιστορική μπυραρία Belga, στο ισόγειο του Cinema Flagey, με την μοναδική μπάρα στον κόσμο που μπορεί να γίνει ορατή δια γυμνού οφθαλμού από τη Σελήνη, θα ξεχώριζα τα θεατρόφιλο Pantin, στο κάτω μέρος της πλατείας, με το ξεχωριστό του καπνιστήριο, όπου και καπνιστής να μην είσαι, εκεί θέλεις να το αρχίσεις, και στο πάνω μέρος, το Murmure (ότι υποδηλώνει το όνομά του).

Στα προηγούμενα ταξίδια μου είχα προσέξει πάνω στην Place Eugène Flagey/Flageyplein ένα ανήσυχο άγαλμα του Fernando του Pessoa, του οποίου (του αγάλματος) για κάποιο λόγο η τύχη σήμερα πια αγνοείται. Φήμες που το θέλουν να κυκλοφορεί τα βράδια στα τριγύρω στενά, τρομάζοντας τους ανυποψίαστους περαστικούς και προειδοποιώντας τους πως πλησιάζει «η ώρα του διαβόλου», κρίνονται μάλλον ως αβάσιμες. Πάντως, σίγουρα το Flagey είναι η πιο ανησυχητική γωνιά των Βρυξελλών, φτιαγμένη για τα γούστα εκείνων που θέλουν να αποφύγουν τον τουριστικό απόηχο της Bourse και τη συνοικιακή αντίληψη των άλλων γειτονιών της πόλης.

09. Justitiepaleis/Palais de Justice

Μετά το Atomium το Δικαστικό Μέγαρο (στάση Louise) είναι το δεύτερο τουριστικό landmark της πόλης. Το κτηνώδες αυτό αρχιτεκτόνημα, που καταλαμβάνει έκταση μεγαλύτερη και από τη Βασιλική του Αγίου Πέτρου στη Ρώμη, είναι ιδιαίτερα χρήσιμο στον επισκέπτη των Βρυξελλών, αφού όντας ορατό σχεδόν από παντού, μπορεί να τον βοηθήσει να προσανατολιστεί είτε αυτός περιπλανιέται στο λαβύρινθο του ιστορικού κέντρου είτε έχει πραγματικά χαθεί στις άλλες γειτονίες. Πέρα από το μέγεθός του, ωστόσο, το Palais de Justice εξωτερικά δε νομίζω πως έχει κάτι άλλο θελκτικό να παρουσιάσει. Δεν ξέρω πόσο υπερήφανο έκανε, αυτός ο φλύαρος αχταρμάς αρχιτεκτονικών και διακοσμητικών ρυθμών, τον Λεοπόλδο τον Β' που το παρήγγειλε, ελπίζω μόνο να μην προκαλεί περαιτέρω σύγχυση στους Βέλγους δικαστές, που εξακολουθούν να συνεδριάζουν εντός του κύτους του. Πάντως, από την χορταστική βεράντα που απλώνεται μπροστά του, με τα συνήθη μνημεία πεσόντων του Α' Π.Π., μπορείτε να βγάλετε τις πανοραμικότερες φωτογραφίες ή να «καείτε» σε κάποια από τα υπαίθρια καλοκαιρινά πάρτυ-συναυλίες που διοργανώνονται εδώ.

Λίγα μέτρα παρακάτω, βαδίζοντας επί της οδού Grand Cerf, θα βρείτε στο δεξί σας χέρι την είσοδο του Passage Marguerite Yourcenar, που οδηγεί σε ένα μικρό, «συγκινητικό», όπως θα έλεγε μια φίλη, πάρκο. Μια «κρυφή αυλή του μυστηρίου», για την οποία λυπάμαι, αλλά δε μπορώ να πω περισσότερα.

10. Beurs/Bourse

Το κτήριο του Χρηματιστηρίου των Βρυξελλών αποτελεί σημείο αναφοράς σε όλους τους καθωσπρέπει ταξιδιωτικούς οδηγούς της πόλης. Και είναι λογικό: πίσω από αυτό βρίσκεται η υπέρλαμπρη Grande Place/Grote Markt, γύρω του διακλαδίζονται τα στενά της μεσαιωνικής πόλης και απέναντί του, αφού διασχίσετε τη Boulevard Anspach/Anspachlaan, θα βρείτε όλα τα τουριστικά καφέ που οι οδηγοί που λέγαμε σας συνιστούν να επισκεφτείτε. Αυτός εδώ ο –Θεός να τον κάνει– οδηγός, τώρα που έχει κλείσει πια το Monk, το Kafka χάλασε και η καπνοαπαγόρευση έπληξε και τη διοικητική πρωτεύουσα της Ευρώπης, θα σας προτείνει κάποια στέκια, μπας και δικαιολογηθούν έτσι οι ατελείωτες «εργατοώρες» του αργόσχολου συντάκτη του σε αυτά.

Λοιπόν, εν αρχή ην το Central (και μόνο για τους ανοξείδωτους θαμώνες του), το Bonnefoi (κέφι, κέφι, κέφι...), το Lava (αν είστε καπνιστές και βαριέστε να μπαينوβγαίνετε – το μισό μαγαζί είναι rookruimte/espace fumeur), το Booze’n Blues (για τη μουσική και ασφαλώς τη διακόσμηση), το θρυλικό Goupil le Fol (το πιο «belgobelge» από όλα, παλιό μπουρδέλο, εξωφρενικό ντεκόρ, ανεξήγητη φιλελληνική ατμόσφαιρα), το ιστορικό Archiduc (Jean Cocteau, Henry Miller, Beatnicks, Sputniks... όλοι κάποια στιγμή τα έχουνε κοπανίσει εδώ), άντε να βάλω και το μοδάτο Zebra (και μόνο για την πασαρέλα του). Και επειδή μετά από τόσους καφέδες/ξύδια μάλλον θα πεινάσατε, λίγο πιο κάτω, στην ψαραγορά της Sainte Catherine, μπορείτε να δοκιμάσετε (στο όρθιο) τα θαλασσινά του Noordzee/Mer du Nord.

11. Botanique/Kruidtuin

Πείτε με τουρκόσπορο, πείτε με νεοοθωμανιστή, αλλά για κάποιο λόγο μου είναι δύσκολο να κρύψω την αδυναμία μου για τις γειτονιές των Τούρκων μεταναστών ανά τη γηραιά μας ήπειρο. Στη Botanique, όπου και βρίσκεται η αντίστοιχη των Βρυξελλών, δεν πρόκειται βέβαια να συναντήσετε ούτε το υπερθέαμα του Kreuzberg, ούτε τις άλλες συμπαγείς μικρές Ισταμπούλ των γερμανικών μεγαλουπόλεων. Ωστόσο, όλο αυτό το γοητευτικό υποσύμπαν από τζαμιά που μοιάζουν με συνεργεία αυτοκινήτων, ζαχαροπλαστεία που θυμίζουνε ανάκτορα, κουρέια-εθνοσυνελεύσεις και καφενεία με ναργιλέδες, μουστακαλήδες και μαντιλοφορούσες, και μόνο ως όαση εξωτισμού μες στην καρδιά μιας δυτικοευρωπαϊκής πρωτεύουσας, αν δεν κατέχεστε από κάποιου είδους φυλετικά συμπλέγματα, δε μπορεί παρά να σας γοητεύσει. Κάντε λοιπόν ένα διάλλειμα από τις κατά τα άλλα ακαταμάχητες βελγικές σοκολάτες και δοκιμάστε τους μπακλαβάδες και τα άλλα σοροπιαστά της τουρκογειτονιάς και ζήστε ως πραγματικοί κοσμοπολίτες, μετακινούμενοι μέσα σε ελάχιστα λεπτά από το «κογκολέζικο» Matongé στις «μαροκινές» Marolles με ενδιάμεσο σταθμό την καθ' ημάς Botanique.

Και επειδή λίγη αυτοκριτική ποτέ δεν έβλαψε κανέναν, ας παραδεχτούμε επιτέλους πως διατηρούμε τα σκήπτρα στην άτυπη ολυμπιάδα του κιτς με τα ανά την υφήλιο ελληνικά μας εστιατόρια. Έλεος, δηλαδή, ρε παιδιά! Ε, όχι και την Αφροδίτη της Μήλου ντυμένη Santa Claus!

12. SuperMercado

Να την ξανά η αναπόφευκτη μικροσυγγραφική μου προκατάληψη! Το ξέρω, το ξέρω, το να περιφρονώ τόσα πολλά, όμορφα και περίφημα μπαρ και να αφιερώνω ένα ολόκληρο κεφάλαιο στο «Poco-Pico/Posh» των Βρυξελλών είναι μάλλον υπερβολή. Πώς να το κάνουμε όμως; Από όλα τα μέρη, που κατά τις πολλαπλές επισκέψεις στη βελγική πρωτεύουσα διεκδίκησαν τον αξιοζήλευτα ασήμαντο τίτλο «στέκι μου», η μπίλια έκατσε στο μαγαζί του φίλου μας του Bruno, που βρίσκεται στα όρια St Gilles και Ixelles. Λίγο το πάρτυ της Πρωτοχρονιάς, λίγο η χαλαρότητα στην αντικαπνιστική –και όχι μόνο- νομοθεσία, λίγο το αυτοτροφοδοτούμενο κλίμα οικειότητας σε βαθμό παρεξηγήσεως, το κέρδισε το Mercado το κεφαλαιάκι του.

Ο Bruno, Πορτογάλος στην καταγωγή και ο μεγαλύτερος φιλέλληνας από την εποχή του Lord του Byron, είναι φυσιολογική από τις λίγες που έχουν απομείνει πίσω από τις μπάρες της γηραιάς ηπείρου μας. Αν τον πετύχετε σε νύχτα με λίγο κόσμο μες στο μπαρ, ακούστε τις ιστορίες του αδιαμαρτύρητα και μην παραξενευτείτε ούτε στιγμή από τις ανορθόγραφες μουσικές επιλογές του. Ο Bruno ξέρει. Ένα κακό έχει μόνο το μαγαζί, και συγχωρείστε με, μα δεν κρατιέμαι να μην το αναφέρω: πολλούς Έλληνες πελάτες, από τους οποίους οι μισοί τουλάχιστον νομίζουν πως όποιος δε μιλάει και πολύ, δεν καταλαβαίνει μάλλον και τα ελληνικά τους.

13. Magritte και τέτοια

Τα Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van België/Musées royaux des Beaux-Arts de Belgique (στάση Parc), το σημαντικότερο πολιτιστικό ίδρυμα της πόλης και της χώρας, διαιρείται σε δύο επί μέρους μουσεία: αυτό της ancient art (έως τον 18^ο αιώνα) και εκείνο της modern art (έως τις μέρες μας). Το δεύτερο περιλαμβάνει και την επιμέρους συλλογή έργων του Βρυξελλιώτη René Magritte, στην οποία, αν και σίγουρα έχει το ενδιαφέρον της, δε θα βρείτε παρά τους λιγότερο γνωστούς πίνακες του καλλιτέχνη. Δυστυχώς, για να τα επισκεφτείτε θα πρέπει να πληρώσετε και δύο διαφορετικά εισιτήρια, αλλά για κάποιο λόγο, την πρώτη Τετάρτη κάθε μήνα η είσοδος είναι δωρεάν, οπότε και γίνεται και ο ανάλογος κακός χαμός.

Από τα «αρχαία», αν είσαστε ήδη χορτάτοι από τη Φλαμανδική Σχολή, θα σας πρότεινα να δώσετε ιδιαίτερη προσοχή στο εικαστικό σύμπαν της οικογένειας Bruegel (ένα μικρό σχετικό μουσείο θα βρείτε και στις Marolles, όπου και το εργαστήριο του Pieter Bruegel ή Brueghel του Πρεσβύτερου). Από τα «μοντέρνα», αφού ρίξετε μια ματιά στο «Θάνατο του Μαρά» του David, για να δείτε τι πραγματικά σημαίνει στρατευμένη τέχνη, καλό θα ήταν να σταθείτε στον Ensor και στους άλλους Βέλγους υπερρεαλιστές και μάλλον να προσπεράσετε τον τομέα της βελγικής μεταπολεμικής ζωγραφικής. Αφήστε! Στα κόμικ οι άνθρωποι το έχουν απείρως περισσότερο.

14. Les Grecs/De Grieken

Έχω να λέω πως στις Βρυξέλλες υπάρχουν πιο πολλοί φίλοι και γνωστοί μου από ότι, ας πούμε, στη Θεσσαλονίκη. Και κάθε φορά που τις επισκέπτομαι, όλο και περισσότεροι προστίθενται στο άναρχο «πελατολόγειό» μου. Στις αρκετές χιλιάδες συμπατριώτες μας που ζουν εδώ, περιλαμβάνονται ασφαλώς πολλοί υπάλληλοι της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των άλλων διεθνών οργανισμών και οργανώσεων, αρκετοί φοιτητές αλλά και μαθητές –που φοιτούν στο περίφημο Ευρωπαϊκό Σχολείο- μετανάστες πρώτης και δεύτερης γενιάς, που ήρθαν να δουλέψουν στου Βελγίου τις στοές και τώρα τροφοδοτούν με άρωμα φολκλόρ την Place Bethléem, λομπίστες, καλλιτέχνες, ναυαγοί και αυτοεξόριστοι. Γενικά πρέπει να προσέχεις τι λες, γιατί ποτέ δεν ξέρεις ποιος είναι αυτός που σε ακούει.

Οι ντόπιοι –κυρίως οι Βαλλώνοι- γκρινιάζουν που οι ξένοι αρνούνται να μάθουν Γαλλικά και αρκούνται στο διεθνισμό των simplified english. Τα τελευταία χρόνια που η οικονομική κρίση έχει χτυπήσει και την πόρτα αυτού του άλλοτε κραταιού βασιλείου και τα διχαστικά αισθήματα ανάμεσα στις δυο κοινότητες έχουν αναβιώσει, τα ξενοφοβικά ένστικτα –συνήθως εκπορευόμενα από την πιο ευκατάστατη Φλάνδρα- κάνουν τους μέτοικους των Βρυξελλών να μην αισθάνονται και τόσο άνετα όσο ίσως παλιότερα. Προς το παρόν, πάντως, αυτός ο θαυμαστός, μα τόσο αμήχανος, πολυπολιτισμικός χαμός δε δείχνει άμεσα τουλάχιστον να απειλείται.

15. Jazz Marathon

Στις Βρυξέλλες έχουν ένα θέμα με την Jazz. Πέρα από το «μαραθώνιο» τους φεστιβάλ, που διοργανώνεται στα τέλη Μαΐου και με κάποιον τρόπο απλώνεται σε ολόκληρη την πόλη, υπάρχουν και άλλες παρόμοιες γιορτές σχεδόν όλον το χρόνο, ενώ πολλές μουσικές σκηνές (για παράδειγμα το Sazz ή Jazz στην Botanique) εξειδικεύονται στα εν λόγω ακούσματα.

Κατά τα λοιπά η μουσική της πόλης, όπως είναι φυσικό, φραγκοκρατείται. Αν και στο πλαίσιο του πολιτικώς ορθού, μέχρι προσφάτως στους σταθμούς του μετρό παίζονταν εναλλάξ γαλλόφωνα και ολλανδόφωνα τραγούδια –με ότι συνεπάγεται αυτό για τα αυτάκια των ουδέτερων επιβατών- για να μη νιώθουν, και καλά, οι Φλαμανδοί ριγμένοι. Τις τελευταίες δεκαετίες έχει αναπτυχθεί και ένα σημαντικό ρεύμα ηλεκτρονικής πρωτοπορίας (το κλαμπ Fuse στις Marolles θεωρείται από τους ως ένα από τα πιο γνωστά διεθνώς), ενώ δε λείπουν και οι έθνικ μουσικές αναφορές – αναπόφευκτο σε μια τόσο multi culti μητρόπολη. Αν σας αρέσει ο συνδυασμός στριμωξίδι-βιαία κοινωνικοποίηση-ακατάσχετη μπουροποσία, τα καλοκαιρινά υπαίθρια event αφθονούν στα πάρκα και στις πλατείες της πόλης. Αν τώρα ψάχνετε απλώς για κάποιο μαγαζί για να επιδείξετε τις χορευτικές σας ικανότητες, υπάρχει πάντα το Madame Moustache στην Sainte Catherine με την ανεπανάληπτη carnival αισθητική και με εκπλήξεις που περιλαμβάνουν μέχρι και βραδιές γυμνισμού.

16. Avenue de Stalingrad/Stalingradlaan

Έχετε αναρωτηθεί ποτέ γιατί δεν υπάρχει μια κεντρική οδική αρτηρία στην Αθήνα που να ονομάζεται Λεωφόρος Στάλινγκραντ; Θα σας φαινότανε κάπως, ε; Το ότι υπάρχει κάτι τέτοιο σε όλες τις ευρωπαϊκές πρωτεύουσες των συμμαχικών χωρών του Β' Π.Π. δε σας παραξενεύει όμως – στο Παρίσι παρεμπιπτόντως είναι και όνομα ενός από τους σταθμούς του μετρό. Και μη μου πείτε πως το Στάλινγκραντ πλέον λέγεται Βόλγογκραντ – εις ανάμνησιν της μάχης δίνεται το όνομα και όχι προς τιμήν της πόλης του Πατερούλη. Τέλος πάντων, στο θέμα μας:

Η βρυξελλιώτικη λεωφόρος Στάλινγκραντ είναι ο παράδεισος της ειρηνικής συνύπαρξης και της πολυπολιτισμικότητας με τα αραβικά χαμάμ δίπλα στο Εβραϊκό Μουσείο και την Ελληνορθόδοξη Μητρόπολη ανάμεσα σε τούρκικα μπακάλικα και αλβανικά καφεενεία. Εδώ χτυπάει η καρδιά μιας πόλης, της οποίας πάνω από το πενήντα τις εκατό του πληθυσμού έχει γεννηθεί σε άλλες χώρες, για να μη μιλήσουμε για τη δεύτερη και την τρίτη γενιά των μεταναστών. Κάντε μια βόλτα στην πολύγλωσσή της «ράμπλα», ψωνίστε από τα μαγαζιά της και μην συμπεριφέρεστε σαν να βρίσκεστε ανάμεσα σε ιθαγενείς, που το μόνο για το οποίο ενδιαφέρονται είναι να σας βουτήξουν το πορτοφόλι – είναι, αλλά δεν είναι το μόνο. Τώρα που η Ευρώπη μας βρίσκεται στην τρίτη ηλικία μόνο από αυτόν τον τρίτο κόσμο έχει να ελπίζει.

17. Avenue Louise/Luisalaan

Η Louise είναι ο ακριβότερος δρόμος των Βρυξελλών, που ξεκινάει τη μέρα του σαν Champs-Élysées και την τελειώνει σαν Συγγρού. Σε αυτήν την κεντρική λεωφόρο λοιπόν, όπου τα πάντα έχουν μια τιμή, ακόμα κι όταν δεν έχουνε αξία, βρίσκεται η πολυτελής αγορά της πόλης, που απλώνεται σχεδόν παράλληλα με την αντίστοιχη «εναλλακτική» του Matongé (σταθμός Porte de Namur/Naamsepoort), όπου κυριαρχεί η πολυπληθής κονγκολέζικη κοινότητα και οι ρυθμοί της - η πιο mainstream αγορά της πόλης βρίσκεται στο κέντρο επί της Rue Neuve/Nieuwstraat (σταθμός De Bruckere).

Επειδή, όμως, αν περιμένετε από μένα να σας δώσω συμβουλές για shopping, μάλλον ψωνίσατε από σβέρκο (κυριολεκτικά), θα σας μιλήσω για δυο αγάλματα που βρίσκονται στα δυο άκρα της Λουίζας. Το ένα επί της περιφερειακής οδού, κοντά στον ομώνυμο σταθμό του μετρό, είναι ίσως ο μόνος ανδριάντας μη γήινης προσωπικότητας (;) που έχει στηθεί σε ευρωπαϊκή πρωτεύουσα. Ο δημιουργός του πρέπει μάλλον να διάβαζε πολύ Lovecraft, ενώ αυτός που τον παρήγγειλε, αν δεν ήταν ο H.P. Lovecraft ο ίδιος, τότε σίγουρα κάποιο προβληματάκι το είχε. Το άλλο, πλάι στο ρομαντικό δάσος de la Cambre και μπροστά στην πύλη του Université Libre, έχει τοποθετηθεί εκεί προς τιμήν του Καταλανού αναρχικού Francesc Ferrer, και η παρουσία του έχει προκαλέσει την έκπληξη ακόμα και του Luis του Buñuel, αν και επισκέφτηκε και έζησε στις Βρυξέλλες στα πιο σουρεάλ του.

18. Fritures/Frittur

Έχετε παίξει ποτέ taboo στα γαλλικά; Μη με ρωτήσετε πώς και γιατί, αλλά εγώ επειδή έτυχε να το έχω συμπεριλάβει στα κατορθώματά μου, θα σας πω πως, όταν μου έπεσε η καρτέλα με το λήμμα «Belgique», στις απαγορευμένες λέξεις συμπεριλαμβάνονταν και οι «frites», οι τηγανιτές δηλαδή πατάτες. Οι δυο λέξεις που βλέπεται στον τίτλο αυτού του κεφαλαίου, ας πούμε πως, αντιπροσωπεύουν αυτό που λέμε «βρώμικο» στα ελληνικά, δηλαδή το φαγητό του δρόμου, όπου για την πόλη των Βρυξελλών αυτό δεν έχει να κάνει μόνο με τις πανταχού παρούσες εννοείται frites, αλλά και με τα fricandelle, τα merguez, τα mitraillette και φυσικά τα ανατολίτικα durum.

Χωρίς να θέλω να αδικήσω τα υπόλοιπα –και πως θα μπορούσα, άλλωστε– πιστεύω πως στην πλατεία Jourdan (στάση Schuman) θα βρείτε τα καλύτερα πατατάδικα δυτικά των Αρδεννών. Οι Βέλγοι αγαπούν να πνίγουν τις πατάτες τους σε διάφορες σάλτσες, όπως η εξαιρετικά δημοφιλής εδώ andalouse, αλλά θα σας πρότεινα, αν δε σας ενοχλεί να φλερτάρετε με το έμφραγμα, να τιμήσετε τις ειδικές επί τούτου μαγιονέζες τους. Επίσης, αν θέλετε να φάτε βάφλες, μην παρασυρθείτε από τα τουριστικά καταστήματα της Grande Place, και ψαχτείτε περισσότερο στους υπαίθριους βαφλατζήδες (όπως αυτόν που τη στήνει έξω από το σταθμό Louise τα Σάββατα). Τέλος, για τους πιο μερακλήδες, απέναντι από την Bourse υπάρχει ένα λευκό κιόσκι που σερβίρει μύδια και σαλιγκάρια. Μην παραλείψετε να το τιμήσετε!

19. Οι Φλαμανδοί

Οι Βρυξέλλες είναι η πόλη των μεγάλων αντιφάσεων. Ως πρωτεύουσα ενός δίγλωσσου και πολυεθνικού, παρά το μικρό του μέγεθος, βασιλείου, δε μπόρεσε ποτέ, παρά την διεθνοποίησή της κατά τον εικοστό αιώνα, να αποβάλει τις παιδικές εργαστηριογέννητες ασθένειες του Βελγίου – του πιο τεχνητού ίσως κράτους-πειράματος στην Ευρώπη. Έτσι, μολονότι η παλιά Broeksel, που στα ολλανδικά σήμαινε «βαλτόσπιτο», γεωγραφικά ανήκει στη Φλαμανδική Brabant και διοικητικά περικυκλώνεται από αυτήν, στην πραγματικότητα δεν είναι παρά μια γαλλόφωνη πόλη, ενώ το μείζον κομμάτι του ολλανδόφωνου της πληθυσμού περιορίζεται στα βορειοδυτικά του πολεοδομικού της συγκροτήματος, από τη συνοικία του Molenbeek και πέρα. Η άνιση αυτή κυριαρχία του βαλλωνικού στοιχείου οφείλεται ξεκάθαρα στην εύνοια της κρατικής/διοικητικής μηχανής στη γαλλική γλώσσα για πάνω από έναν αιώνα, πράγμα που τις τελευταίες δεκαετίες γίνονται προσπάθειες να εξισορροπηθεί μέσω πιο politically correct πρακτικών των βελγικών κυβερνήσεων, και προκειμένου φυσικά να κατασιγαστούν τα αποσχιστικά αντανάκλαστικά της Φλάνδρας. Ενδεικτικό αυτών των και έτσι και γιουβέτσι πολιτικών είναι ότι κανείς δε γνωρίζει την αληθινή αναλογία των δύο κοινοτήτων στον πληθυσμό των Βρυξελλών, αφού οι τέτοιου είδους έρευνες-δημοσκοπήσεις-απογραφές απαγορεύονται δια νόμου!

Στο μεταξύ, στη Γαλλία και στην Ολλανδία εξακολουθούν να κυκλοφορούν παρόμοια ανέκδοτα σε βάρος των Βαλλώνων και των Φλαμανδών αντίστοιχα.

*Η γαλλόφωνη πολιτιστική υπεροχή μπόρεσε να εξισορροπηθεί κάπως, στη λογοτεχνία τουλάχιστον, χάρη στον Hugo Claus, τον μόνο ίσως Φλαμανδό συγγραφέα παγκόσμιας εμβέλειας. Διαβάστε, παρακαλώ, τη «Θλίψη του Βελγίου» και τις «Φήμες» του (αμφότερα από τον Καστανιώτη στα ελληνικά).

20. Léopold II

Ο δεύτερος βασιλιάς του Βελγίου, Λεοπόλδος Λουδοβίκος Φίλιππος Μαρία Βίκτωρ ή πιο γνωστός στην πιάτσα ως Λεοπόλδος ο Β΄ υπήρξε μια από τις πιο αμφιλεγόμενες προσωπικότητες στη νεότερη ευρωπαϊκή ιστορία. Γιος του παρ' ολίγον «δικού μας» Λεοπόλδου του Α΄, συνέδεσε το όνομά του με τις φρικτότερες σελίδες της μαύρης βίβλου της αποικιοκρατίας, αλλά και με τον εκσυγχρονισμό της χώρας του και τη μορφή της πρωτεύουσας της. Η συντριπτική πλειοψηφία από τα σημερινά μνημεία των Βρυξελλών και η πολεοδομική συγκρότησή τους οφείλουνε την ύπαρξή τους στο όραμα του ανθρώπου, που κάποιοι φωστήρες του 19^{ου} αιώνα έφτασαν να τον χαρακτηρίσουν ως «σοσιαλιστή μονάρχη». Αλλά και στην καταλήστευση φυσικά των πλουτοπαραγωγικών πηγών του Κονγκό, το οποίο για πάνω από δυο δεκαετίες αποτελούσε, όχι ακριβώς αποικία του Βελγίου, αλλά προσωπική ιδιοκτησία του ίδιου του Λεοπόλδου, πράγμα που του επέτρεπε να κάνει το κομμάτι του, δημιουργώντας το πρώτο ίσως κοινωνικό κράτος στην Ευρώπη.

Σήμερα, η πολυπληθής κογκολέζικη κοινότητα των Βρυξελλών θεωρεί τον εστεμμένο αυτόν serial killer -πάνω από δέκα εκατομμύρια πρόγονοί τους εκτελέστηκαν όσο καιρό η χώρα τους βρισκόταν υπό την ατομική του κυριαρχία- ως ενσάρκωση του διαβόλου και ως πατέρα της ταυτόχρονα.

21. M.I.M.

Πλάι στην Quartier Royal και εν μέσω των πιο προβεβλημένων μνημείων και αξιοθέατων της πόλης, βρίσκεται το αριστούργημα της Art Nouveau, «Old England». Το έργο αυτό του Paul Saintenoy, που σέβεται όλους τους κανόνες του εν λόγω εσπετίστικου αρχιτεκτονικού και εικαστικού ρεύματος, στεγάζει σήμερα, αν όχι το ομορφότερο, σίγουρα το ευρηματικότερο μουσείο των Βρυξελλών: το Μουσείο Μουσικών Οργάνων. Αν είσατε μουσικοί, θα το ερωτευτείτε – ειλικρινά, δεν πιστεύω να υπάρχει πληρέστερη σχετική συλλογή στον κόσμο. Αν είσατε απλώς φιλόμουσοι ή μουσειόφιλοι, θα χαζέψετε – αν έχετε και μικρά παιδιά μαζί σας, χωρίς πλάκα, δε θα μπορείτε να τα ξεκολλήσετε. Αν τέλος σας παρασύρω εγώ με τις υπερβολές μου και αφού το επισκεφτείτε, αρχίσετε να με βρίζετε ανάμεσα στα όμπρε και στις τσαμπούνες, αφήστε τα εκθέματα, ανεβείτε στον τελευταίο όροφο και πιείτε τον café au lait σας στο ωραιότερο μπαλκόνι της πόλης.

Αν τώρα δεν είστε του ύψους, αλλά του βάθους, κάτω από τα πόδια σας βρίσκεται το Couudenberg, το «αρχαίο» -υποτίθεται- ανάκτορο-βασιλική οδός των Βρυξελλών, όπως αυτό αναστηλώθηκε και αναδείχτηκε σε θεματικό πάρκο –η χαρά του κλειστοφοβικού- και απλώνεται λαβυρινθωδώς σε όλη σχεδόν την έκταση της σημερινής Βασιλικής Γειτονιάς. Προσοχή: Μην πείτε στον πωλητή των εισιτηρίων ότι είστε από την Ελλάδα! Θα σας πρήξει στα ερασμιακά!

22. Η Gueuze και οι άλλες

Οι βελγικές μπύρες είναι διάσημες ανά την υφήλιο και οι άπειρες ποικιλίες τους μπορούν να ικανοποιήσουν ακόμα και τον πιο εκλεκτικό μπυρόφιλο επισκέπτη, ο οποίος ήδη θα γνωρίζει προφανώς πως οι έξι από τις επτά trappiste παράγονται εδώ (και η έβδομη στην Ολλανδία). Οι λιγότεροι ψαγμένοι φίλοι της μπύρας, μπορούν να επιλέξουν ανάμεσα στις δημοφιλείς pils Stella Artois, Jupiler, Maes, Jinnebier και Leffe ή στη weiss Hoegaarden. Αν θέλετε να γίνεται «χάλια», δοκιμάστε τις πιο δυνατές (τριπλής απόσταξης) La Chouffe και St Bernardus, ενώ υπάρχουν πάντα και οι πιο καμένες (και φτηνές) επιλογές της Palm (κλασική μπαρμπαδίστικη κόκκινη μπύρα) και της Carapils (το μάννα των αλκοολικών). Αν θέλετε να συνδυάσετε τη μπυροποσία σας με την ανάλογη ατμόσφαιρα, στις Βρυξέλλες υπάρχουν μπυραρίες για όλα τα γούστα, από την τουριστική Delirium Tremens και την ιστορική Mort Subite στο κέντρο μέχρι τις πιο ανθρώπινες Moeder Lambic στο St Gilles και Atelier στις Ixelles.

Αλλά αφού έχετε έρθει ως εδώ, είναι κρίμα να μείνετε μόνο σε γεύσεις που μπορείτε να βρείτε και σε μια καλή κάβα στη γειτονιά σας και να μην δοκιμάσετε και την αυθεντική βρυξελλιώτικη μπύρα τύπου Geuze, η οποία παράγεται χωρίς την προσθήκη μαγιάς, αλλά αφήνοντας τα βαρέλια της ανοιχτά κατά τη ζύμωση, έτσι ώστε να μπορεί ο τοπικός μύκητας να κάνει τη δουλειά του ανενόχλητος. Θα σας ξενίσει σίγουρα στην αρχή, αλλά μετά βάζω στοίχημα πως θα τη γουστάρετε.

23. Brocante

Στις Βρυξέλλες υπάρχει μια πολύ βαθιά ανταλλακτική κουλτούρα, που σε συνδυασμό με τη διάχυτη μανία ανακύκλωσης, μπορεί κανείς να πει πως πραγματικά εδώ τίποτα δεν πάει χαμένο. Από την τοπική αλυσίδα καταστημάτων Petit Rien, παράδεισος του second hand, (θα βρείτε το κεντρικό στη rue Américaine, κοντά στο σπίτι του Horta), όπου τα πάντα πωλούνται και αγοράζονται, μέχρι τα μικρότερα συνοικιακά swap shops (ανταλλακτήρια προϊόντων), που βρίσκονται σχεδόν παντού, μια σφύζουσα παράλληλη αγορά, συμπληρωματική και όχι ανταγωνιστική της *comme il faut* –τουλάχιστον της εξαρτώμενης από τη ντόπια παραγωγή- δίνει κυριολεκτικά το ρυθμό στις μετακαταναλωτικές βρυξελλιώτικες συνήθειες.

Πέρα όμως από τις σταθερές αυτές εστίες πάρε-δώσε, υπάρχουν και τα brocant, τα σαβούρα-πάρτυ δηλαδή, που οργανώνονται σε κάθε γειτονιά, τουλάχιστον δυο φορές το χρόνο, και όπου όλοι μπορούν να βγάλουν μπροστά στην είσοδο του σπιτιού τους όλα όσα δε χρειάζονται πια και να τα πουλήσουν ή να τα ανταλλάξουν με εκείνα των γειτόνων τους. Οι δε φανατικοί των κόμικ δεν πρέπει να ξεχνούν πως βρίσκονται στη Μέκκα του είδους, οπότε αν δεν έχουν καταφέρει να βρουν τα σπάνια τεύχη που αναζητούν στα αμέτρητα εξειδικευμένα μαγαζιά, με λίγο περισσότερο ψάξιμο θα ανακαλύψουν σίγουρα απίστευτα διαμάντια στα οργανωμένα ή μη παζάρια της πόλης.

24. À pied/Te voet

Το δίκτυο του μετρό των Βρυξελλών είναι πιο γραφικό και από τη Μακρυνίτσα, και αν δεν υποστηριζόταν από την υπογειοποίηση κάποιων γραμμών του τραμ, δε θα εξυπηρετούσε ούτε το ένα δέκατο των κατοίκων και των επισκεπτών τους. Επίσης, πέρα από το ότι καθαρίζουν τους συρμούς του δυο φορές το χρόνο, είναι και ακριβό επιπλέον, αλλά ευτυχώς υπάρχουν συμφέρουσες κάρτες πολλαπλών διαδρομών, και επίσης οι ηλεκτρονικές θύρες που ελέγχουν τα εισιτήρια λειτουργούν όποτε θυμηθούν να τις ενεργοποιήσουν. Τα λεωφορεία είναι τα ζώα μου αργά, αλλά αν καταφέρετε και βγάλετε μίαν άκρη με τους χάρτες των διαδρομών τους, την κάνουν τη δουλειά τους.

Προσωπικά, θα σας συμβούλευα να την περπατήσετε την πόλη, αφού αφενός είναι μικρή σχετικά –τουλάχιστον το κέντρο της και οι γειτονικές του συνοικίες- αφετέρου όλο και κάτι θα βρείτε καθοδόν που θα τραβήξει την προσοχή σας. Η παλιά πόλη είναι λιγάκι λαβύρινθος και ενδεχομένως να χαθείτε ακόμα κι αν πηγαίνετε με το χάρτη στο χέρι, αλλά ο καλός ο ταξιδιώτης για αυτό νομίζω πως ταξιδεύει, για να τριγυρίζει και να χάνεται. Μη διστάσετε, λοιπόν, να χωθείτε ακόμα και στα πιο περίεργα στενά των Marolles ή της Saint Catherine κι αφήστε τις Βρυξέλλες να σας ξεναγήσουν από μόνες τους.

#. Lava Café

-Παπαγάλοι;

-Παπαγάλοι!

-Μα, πως είναι δυνατόν;

-Και όμως!

Έσβησε το τσιγάρο της σα να έβαζε τελεία στην ιστορία που μόλις μου είχε αφηγηθεί και ύστερα, σταυρώνοντας τα πόδια της, τράβηξε πλάι στην τελεία της μια παύλα. Ο ήχος που παρήγαγαν οι κάλτσες της μου τρύπησε τις σκέψεις. Άνω η τελεία, παύλα. Είχε ομορφύνει επικίνδυνα από την τελευταία μας συνάντηση. Συνέλαβε το βλέμμα μου κάπου κοντά στους αστραγάλους της. Είπα να αλλάξω θέμα.

-Εδώ δε δούλευε μια mignonne μαυρούλα;

-Lava loves you.

-Τι πράγμα;

-Το password. Μπες να τη δεις!

-Α, μάλιστα! Κατάλαβα...

-Να σου πω, δε θες να πάμε στο rookruimte καλύτερα;

-Γιατί; Αφού είμαστε αόρατοι. Κι όσο για τον καπνό, όλοι αυτοί, με τόση ομίχλη μέσα στα κεφάλια τους, σιγά μην τον προσέξουν!

-Καλά τα λες! Άσε που θα μυρίσουν και τα ρούχα μου...

Είπε και έκανε πως έστρωνε τη φούστα της αιχμαλωτίζοντας το βλέμμα μου ξανά. Ουδέν κρυπτόν μεταξύ των αοράτων, το ήξερα. Ούτε τα πεινασμένα μάτια μου ούτε το αυτάρεσκο χαμόγελό της.

-Λοιπόν; Θα την γράψεις;

-Ναι, είναι μια ωραία ιστορία. Ψεύτικη φυσικά και κατασκευασμένη...

-Ψεύτικη, ναι. Όπως και όλες, άλλωστε. Μα κατασκευασμένη, όχι. Όχι ακόμα, δηλαδή. Λοιπόν, σε αφήνω να την κατασκευάσεις ήσυχος. Πάω ως την Bourse, που έχω κάποιον να σκοτώσω, πριν των χαπιών περάσει η επήρεια και γίνει πάλι η ομορφιά μου ορατή. Θα έρθω μετά ξανά από εδώ, να πάμε να σου κάνω το τραπέζι. Να έχεις τελειώσει μέχρι τότε, ναι;

-Πληρώνουν οι πελάτες σου καλά;

-Καμιά δουλειά δεν είναι ντροπή. Εσύ το ξέρεις αυτό καλύτερα, νομίζω.

Και έφυγε και με άφησε μόνο με την οθόνη μου. Και κάπως έτσι άρχισα να γράφω αυτήν την ιστορία:

Η ίδια ιστορία. Κάθε βράδυ η ίδια ιστορία ακριβώς. Ο κίνδυνος και οι απειλές δεν έδειχναν να τον πτοούνε. Ο πρώτος ίσως να τον έτρεφε. Οι δεύτερες μάλλον θα τον μεθούσαν. Κάθε βράδυ αυτός εκεί. Χωρίς σκοινιά και σκαλωσιές. Χωρίς το δίκτυο το ελάχιστο μιας κάποιας προστασίας. Δώδεκα ακριβώς βρισκότανε μπρος στου Justitiepalais τους πρόποδες του και ως τη μία και έντεκα λεπτά είχε την κορυφή του κατακτήσει.

Τι τον παραφυλούσαν αστακοί, τριγύρω τόσοι χωροφύλακες. Τι στα περβάζια του Palais σπέρναν καρφιά, συρματοπλέγματα. Αυτός εκεί, αμετανόητος. Η ίδια ιστορία κάθε βράδυ. Μέχρι κι ο Δήμος ειδικό διάταγμα για πάρτη του συνέταξε. «Απαγορεύεται αυστηρά, σε όλους τους επισκέπτες και τους κατοίκους της πόλεως των Βρυξελλών, η επί του Δικαστικού Μεγάρου άνευ αδείας μεταμεσονύχτια αναρρίχηση. Προβλέπονται ποινές στους παραβάτες.» Όμως αυτός, αδιάφορος για απαγορεύσεις και ποινές, συνέχιζε. Τι αξία έχουν οι νόμοι τους όταν τους συλλογίζεσαι από της Δικαιοσύνης τους την πιο ψηλή ταρατσα;

Με όλα αυτά δεν άργησε να γίνει θρύλος στην πόλη το όνομά του. Κι ας ήτανε τελείως άγνωστος. Οι θαυμαστές τον βάφτιζαν όπως αυτοί γουστάραν. Στο Anderlecht τον λέγαν Jacques. Patrice τον φώναζαν τα αλάνια στο Matongé. Στο Molenbeek απλά «ο Φλαμανδός» και στο Saint Gilles «ο φίλος». Τα κατορθώματά του γέννησαν γκράφιτι χρωματιστά στα γήπεδα και ρυθμικά συνθήματα παντού, σε όλους τους τοίχους. Κάποια στιγμή «το πρόβλημα» -έτσι τον λέγαν οι Αρχές- άρχισε να ξεφεύγει. Μέχρι που προβλημάτισε ακόμα και τους ιερούς θεσμούς, το σύστημα ολόκληρο, την ίδια την Ευρώπη.

Και κάπως έτσι πάρθηκε η απόφαση. Αφού να ανέβει δε γινόταν να τον εμποδίσουνε, θα έβαζαν κάποιους που ξέρουν από αυτά να μην αφήσουν ξανά στη γη να επιστρέψει. Θα τον περίμεναν εκεί. Θα τον παγίδευαν στην ίδια τη φωλιά του. «Μόνο», τους είπαν, «προσοχή! Συλλάβετέ τον ζωντανό! Ήδη ως ήρωας στ' αλήθεια μας έβλαψε πολύ. Ποιος ξέρει ύστερα σαν άγιος τι άλλο θα μας κάνει;»

Μα αυτοί που ξέρουν από αυτά είχανε ήδη πληγωθεί ανεπανόρθωτα από το θράσος του τρελού. Και κάθε νύχτα που τον βλέπανε να στέκεται στου Μεγάρου την κορυφή, μία και έντεκα ακριβώς, αισθάνονταν όχι μονάχα να προσβάλλονται όλα αυτά που ξέραν, αλλά και να προβάλλουν δίπλα τους εκείνα που αγνοούσαν.

Έτσι, την ώρα που τον είδαν να φτάνει κάπου περίπου στα μισά του δίκαιου οικοδομήματος, δεν άντεξαν και σήκωσαν τα όπλα τους. Αυθόρμητα, μηχανικά, έτσι, για να τον βάλουν στο σημάδι τους. Να νιώσουν πως τον έχουν. Μα από όλους τους, αυτός που ήξερε από αυτά τα πιο πολλά, πάτησε τη σκανδάλη.

Η σφαίρα δεν τον πέτυχε. Βρήκε στο γύψινο διάκοσμο, πλάι στο παράθυρο όπου εκείνη τη στιγμή εκείνος ακουμπούσε. Ήτανε όμως αρκετή για να τον κάνει να χάσει την ισορροπία του. Και γλίστρησε. Και έπεσε. Και το κενό τον πήρε. Και ήταν λες και ολόκληρη η πόλη ξαφνικά να έχασε το σφυγμό της.

Όμως στο έδαφος δεν έφτασε ποτέ. Τον μάσησε για λίγο το κενό, μα όχι, δεν τον κατάπιε. Τον γλίτωσε, την τελευταία τη στιγμή, ένα χρωματιστό αγριεμένο σύννεφο, που οι περιπολούσες δέσμες των τροchioδεικτικών δε μπόρεσαν καθόλου να δεσμεύσουν. Ένα εξωφρενικά παράταιρο σμήνος με παπαγάλους. Τον άρπαξαν τα πράσινα τα χερουβείμ. Τον σήκωσαν στους ουρανούς οι μωβ ταξιαρχίες. Τον έσωσαν τα εξωτικά της πόλης εξαπτέρυγα και στους ανεξιχνίαστους της πόλης τροπικούς για πάντα τον φυγάδευσαν.

Κανείς δεν έμαθε ποτέ αν είναι ψέμα όλα αυτά. Κανείς δεν πρόκειται ποτέ να ακούσει την αλήθεια.

-Τι έγινε; Τελείωσες;

Έτσι όπως την είδα ξαφνικά ξανά να στέκεται από πάνω μου, μπερδεύτηκα και παραλίγο να δώσω την πιο άκυρη απάντηση. Είδα του Lava τους θαμώνες να έχουν γυρίσει προς το μέρος μας. Όλοι αυτήν κοιτούσαν. Ήμουν ακόμα, άραγε, αόρατος ή τόσο αδιάφορος;

-Μας βλέπουν;

-Εσένα όχι ακόμα. Προς το παρόν βλέπουν εμένα να μιλάω μονάχη μου. Εσένα μάλλον σε πιάνουν περισσότερο τα χάπια. Τι λες, λοιπόν; Πηγαίνουμε;

-Που θα μας πας;

-Εδώ κοντά. Στο Fin de Siècle.

-Ωραίο όνομα για...

Δεν πρόλαβα την τελευταία λέξη μου να πω, την ώρα που τα χείλη της μου έκλεβαν τα λόγια. Πίσω, στο μπαρ, οι Βέλγοι κουνούσανε με θλίψη τα κεφάλια τους. Δεν άντεχαν να βλέπουν μια γυναίκα τόσο όμορφη τόσο επιπόλαια να ξοδεύεται φιλώντας τον αέρα.

Το χασαπόσκυλο κουνάει την ουρά του

Όταν ο Arthur ο Rimbaud ζούσε μια εποχή στις Βρυξέλλες κωλοβαρώντας στη Boulevard du Régent, πριν η παρ' ολίγον μοιραία σφαίρα του Verlaine τον στείλει στο νοσοκομείο του Saint Jean, όπου σήμερα κάποιοι μετανάστες Έλληνες γιατροί κάνουν την ειδικότητά τους, οι δρόμοι και τα πεζοδρόμια των Παρισίων και των άλλων ευρωπαϊκών μητροπόλεων είχαν ήδη γεμίσει από επιγόνους του Charles του Baudelaire, που είχαν πάρει τόσο στα σοβαρά την ποιητική του πλάνη και την πεπλανημένη ποίησή του, ώστε να αναγάγουν το flâneurie σε μορφή τέχνης.

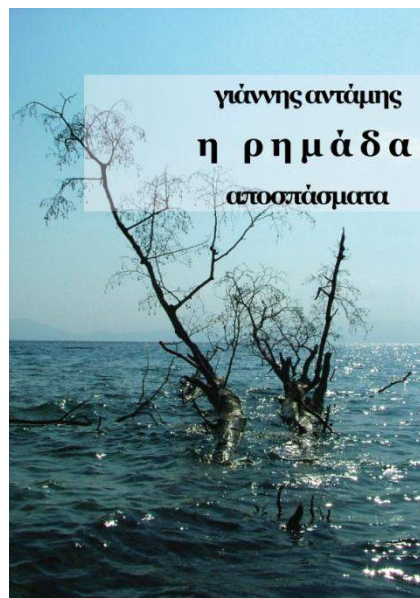
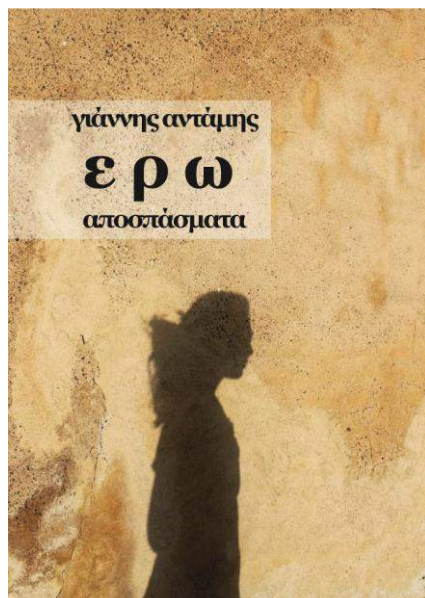
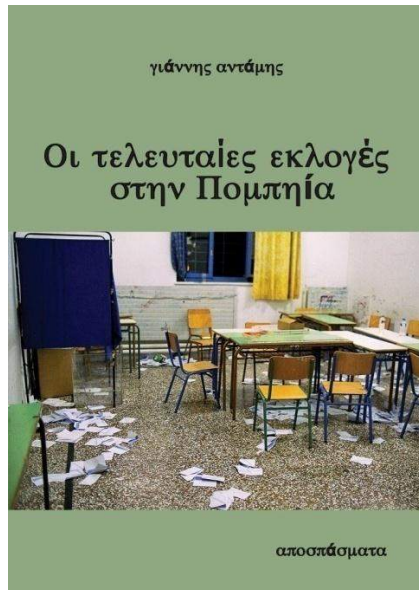
Κατά την τελευταία μου πολυήμερη επίσκεψη στη βελγική πρωτεύουσα και κατά τη διάρκεια ενός ηλεκτρονικού, ίσως και ηλεκτρισμένου, διαλόγου με την ακούσια και συμπτωματική νονά και αυτού του δήθεν ταξιδιωτικού οδηγού, απαρνήθηκα τον άκρως τιμητικό τίτλο του flâneur που μου απέδωσε, υποστηρίζοντας ότι δεν είμαι παρά ένα χασαπόσκυλο. Μόνο που εγώ, έχοντας την πολυτέλεια να έχω λησμονήσει πια, ως είδος, το τροφосуλλεκτικό μου παρελθόν, αντί να επιζητώ με αγωνία την εύνοια και την ελεημοσύνη των μακελάρηδων, αναζητώ με πείσμα και με μέθοδο άλλου είδους απολαύσεις και ηδονές, περιπλανώμενος στις οδικές αρτηρίες και τις κοινωνικές φλέβες των μεγαλουπόλεων.

Δεν ξέρω αν αυτού του είδους η άσκοπη κατά τα άλλα περιπλάνηση αποτελεί τέχνη μέσα σε έναν κόσμο που σπαράσσεται. Δεν είμαι καν σίγουρος αν το να ακούς αυτόν τον σπαραγμό του κόσμου και να τον αναπαραγάγεις έντεχνα μπορεί πλέον να έχει κάποιο αποτέλεσμα. Και δεν έχω ιδέα ειλικρινά αν σήμερα, με τόσο κόσμο να έχει πάρει τους δρόμους κυριολεκτικά, μπορεί να ξεχωρίσουν οι μεταφορές του δρομομανούς μπωντλερικού flâneur ή και του ίδιου του Baudelaire ανάμεσά του.

Ως χασαπόσκυλο, το μόνο που μπορώ να κάνω πια με δίχως τύψεις και ίσως με θράσος και αφέλεια είναι να διασκεδάζω κοιτώντας τα άλλα συμπαθή τετράποδα, την ώρα που περιστρέφονται περί τον άξονά τους κυνηγώντας των αθεράπευτων εμμονών τους την ουρά. Το ξέρω, μπορεί κι αυτά να γελούν, να ξεκαρδίζονται μαζί μου. Μπορεί ο πλάνης ο πλανήτης μου να μοιάζει στα ασπρόμαυρά τους μάτια σταθερός. Και όμως, τριγυρίζει!

*Το ξέρω -ω αναγνώστη εξυπνάκια και σχολαστικέ!- ότι οι παπαγάλοι είναι ημερόβια πτηνά και δεν πετούν τη νύχτα. Αν μου εξηγήσεις όμως, πως έγινε και έχουν βρεθεί τόσο πολλά ψιττακόμορφα αδέσποτα στην καρδιά της δυτικής Ευρώπης, τότε θα σε παραδεχτώ. Άλλο κι ετούτο πάλι...

Κυκλοφορούν επίσης από τις Εκδόσεις Dreamtigers:

Κεντρική διάθεση: www.yannisadamis.com

de laudibus dementiae

Βόλος, Ιανουάριος 2013

στο Βαγγέλη

Σον το Χασανόσκυλο @ Γιάννης Αντόμης, Dreamtigers

